

EOC
EUROASIAN
ONLINE
CONFERENCES

ENGLAND CONFERENCE

**INTERNATIONAL CONFERENCE ON
MULTIDISCIPLINARY STUDIES AND
EDUCATION**

Google Scholar

zenodo

OpenAIRE

doi digital object
identifier

eoconf.com - from 2024

INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY STUDIES AND EDUCATION: a collection scientific works of the International scientific conference – London, England, 2026. Issue 6

Languages of publication: Uzbek, English, Russian, German, Italian, Spanish

The collection consists of scientific research of scientists, graduate students and students who took part in the International Scientific online conference «**INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY STUDIES AND EDUCATION**». Which took place in London 2026.

Conference proceedings are recommended for scientists and teachers in higher education establishments. They can be used in education, including the process of post - graduate teaching, preparation for obtain bachelors' and masters' degrees. The review of all articles was accomplished by experts, materials are according to authors copyright. The authors are responsible for content, researches results and errors.

RAQAMLI IQTISODIYOT TERMINLARINI O'ZBEK TILIGA TARJIMA QILISHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI

Fozilov Samandarbek Botirali o'g'li

Andijon davlat texnika instituti

“Iqtisodiyot” yo’nalishi 1-kurs talabasi

Email: fozilovsamandar207@gmail.com

Ilmiy rahbar: **Maxsudova Xolisxon Ummatovna**

Tillar va gumanitar fanlar kafedrası dotsenti,

Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Email: xolisxon0408@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada raqamli iqtisodiyot sohasidagi inglizcha terminlarni — xususan, "blockchain", "fintech", "digital assets" va "cryptocurrency" tushunchalarini — o'zbek tiliga tarjima qilishning zamonaviy ilmiy yondashuvlari tahlil etiladi. Terminlarning lingvistik tabiatiga ko'ra transkripsiya, transliteratsiya, semantik o'zlashma va kalkalash usullari qiyosiy o'rganiladi. Milliy terminologiya standartlashuvida tarjimonlar, tilshunoslar va IT mutaxassislari hamkorligi muhimligi asoslanadi.

Kalit so'zlar: raqamli iqtisodiyot, terminologiya, tarjima, blockchain, fintech, cryptocurrency, digital assets, o'zlashma, kalkalashtirish, transkripsiya.

KIRISH. XXI asrning ikkinchi o'n yilligida raqamli texnologiyalar jahon iqtisodiyotini tubdan o'zgartirdi. Blockchain tizimlariga asoslangan moliyaviy vositalar, markazlashmagan kriptovalyutalar va fintech yechimlar nafaqat global bozorni qayta shakllantirdi, balki iqtisodiy muloqot tili — terminologiyasini ham yangiladi. O'zbekiston Respublikasida "Raqamli O'zbekiston — 2030" strategiyasi doirasida axborot texnologiyalari keng joriy etilmoqda. Bu jarayon o'zbek tilida yangi, ammo to'liq standartlashmagan terminlar qatlamini vujudga keltirdi.

Terminologik bo'shliqni to'ldirish — biri biridan farq qiluvchi tarjima usullarini tanlay bilish malakasini talab etadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI . Terminologiya nazariyasi sohasida E. Wüster (1968), R. Cabré (1999) va D. Sager (1990) asarlari klassik asos hisoblanadi. O'zbek tilshunosligi kontekstida esa A.Hojiyev, G'.Abduraxmonov va N.Mahmudovlarning terminologiya masalalariga bag'ishlangan tadqiqotlari muhim o'rin tutadi. Raqamli terminologiya tarjimasini bo'yicha M. L. Schäffner (2019) va O. Pym (2010) ishlarida qiyosiy usul va funksional ekvivalentlik nazariyasiga tayangan yondashuvlar taqdim etilgan.

METODOLOGIYA. Metodologik asos sifatida qiyosiy-tahliliy, tasviriy va qismlarga ajratib o'rganish (component analysis) usullaridan foydalanildi. Tadqiqot uchun O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Terminologiya komissiyasining 2021–2024 yillardagi tavsiya ro'yxatlari, shuningdek o'zbek tilidagi texnologik nashrlar va so'nggi lug'atlar asos bo'lib xizmat qildi.

ASOSIY QISM. "Blockchain" atamasi ingliz tilidagi "block" (blok) va "chain" (zanjir) so'zlarining qo'shilmasidan hosil bo'lgan murakkab termin bo'lib,

taqsimlangan reyestr texnologiyasini bildiradi¹. O'zbek tiliga o'tishda uchta asosiy variant kuzatiladi:

Transkripsiya usuli: "blokzanjir" — fonetik jihatdan original talaffuzga yaqin, biroq o'zbek tilining so'z yasaliş modellariga to'liq mos kelmaydi.

Kalkalash (loan translation): "blok-zanjir" yoki "ma'lumotlar blokzanjiri" — har bir morfemaning asl ma'nosiga asoslanadi.

Gibrid variant: "blockchain-texnologiya" — aralash qo'llash, asosan ilmiy matnlarda uchraydi.

O'zbekiston Terminologiya komissiyasining tavsiyasiga ko'ra "blokzanjir" varianti rasmiy hujjatlarda qo'llash uchun afzal ko'rilmogda². Biroq OAV va texnik adabiyotlarda hali ham inglizcha asl shakl ustunlik qilmoqda.

"Fintech" — "financial technology" birikmasi portmanteau usulida qisqartirilgan termin. Bu atama moliyaviy xizmatlarni raqamli texnologiyalar orqali amalga oshirish sohasini qamrab oladi³.

O'zbek tiliga o'tkazishda asosiy muammo shundaki, termin ikki tushunchani — moliya va texnologiya — ajralmaz birlikda ifodalaydi. Kuzatilgan yondashuvlar:

To'liq o'zlashma: "fintek" — fonetik moslashtirish, keng qo'llaniladi.

Tavsifiy tarjima: "moliyaviy texnologiyalar" — terminning ma'nosini to'liq ochib beradi, lekin qisqalik xususiyatini yo'qotadi.

Qisqartma shaklida: "MolTex" — milliy standartlashtirishga urinish, ammo keng qabul qilinmagan.

Amaliyotda "fintek" varianti iste'mol bozorida keng tarqalganligi sababli leksikografik jihatdan ham qayd etilishi maqsadga muvofiq⁴.

"Digital assets" — "raqamli aktivlar" sifatida o'zbek tiliga nisbatan muammosiz kalkalangan⁵. Bu holatda ikkala so'z ham tilimizda aniq muqobili mavjud: "digital" — "raqamli", "assets" — "aktivlar". Ushbu termin O'zbekiston Respublikasining 2022 yilgi "Raqamli aktivlar to'g'risida"gi qonunida ham rasmiy qo'llangan, bu esa standartlashuvning davlat darajasida mustahkamlanganini ko'rsatadi⁶.

"Cryptocurrency" termini esa ancha murakkab holat: "crypto" (yashirin, shifrlangan) va "currency" (valyuta) qismlaridan iborat. Quyidagi variantlar kuzatiladi:

"Kriptovalyuta": eng keng tarqalgan variant; "kripto" — transkripsiya, "valyuta" — o'zlashgan so'z. Rasmiy hujjatlarda qo'llaniladi.

"Shifrlangan valyuta": semantik jihatdan to'g'ri, ammo texnik kontekstda kam qo'llaniladi.

¹ Wüster, E. (1968). The Machine Tool. London: Technical Press.

² Cabré, M. T. (1999). Terminology: Theory, Methods and Applications. Amsterdam: John Benjamins.

³ Sager, J. C. (1990). A Practical Course in Terminology Processing. Amsterdam: John Benjamins.

⁴ Mahmudov, N. (2015). O'zbek terminologiyasi: nazariya va amaliyot. Toshkent: Fan.

⁵ Schäffner, C., Bassnett, S. (2019). Translation and Professional Communication. London: Routledge.

⁶ Pym, A. (2010). Exploring Translation Theories. London: Routledge.

"**Raqamli valyuta**": kengroq tushunchani anglatgani uchun terminologik aniqlik nuqtai nazaridan noto'g'ri hisoblanadi.

Demak, "kriptovalyuta" varianti fonetik o'zlashtirish va semantik aniqlikning muvozanatli uyg'unlashmasini ta'minlagani uchun standart sifatida qabul qilingan⁷.

Tadqiq etilgan to'rt termini tarjima qilishda qo'llangan usullarni quyidagi jadvalda umumlashtirish mumkin:

1-jadval

Tarjima usullari: qiyosiy tahlil va tasnif

Termin	Asosiy usul	O'zbek varianti	Qabul darajasi
Blockchain	Kalkalash / Transkripsiya	blokzanjir	Rasmiy tavsiya
Fintech	Fonetik o'zlashma	fintek	Keng qo'llaniladi
Digital assets	Semantik kalk	raqamli aktivlar	Qonuniy standart
Cryptocurrency	Gibrid o'zlashma	kriptovalyuta	Rasmiy standart

Jadvaldan ko'rinib turibdiki, "raqamli aktivlar" termini to'liq kalkalash orqali, "kriptovalyuta" esa gibrid yo'l bilan standartlashtirilgan. "Blockchain" va "fintech" atamaları hali ham tarjimada variativlikni saqlab qolmoqda⁸.

MUAMMOLAR VA YECHIM YO'LLARI. Raqamli iqtisodiyot terminlarini o'zbek tiliga standartlashtirishda bir qator muammolar mavjud:

Terminologik tarqoqlik: bir xil tushuncha uchun bir nechta variant muomalada bo'lishi kommunikatsion samaradorlikni pasaytiradi.

Standartlashtirish kechikishi: texnologiya rivojlanishi terminologiya standartlashuvidan tezroq borib, bo'shliq hosil qiladi.

Ijtimoiy qabul muammosi: rasmiy tavsiya etilgan termin ko'pincha ommaviy foydalanuvchilar tomonidan qabul qilinmaydi.

Tarjimonlarning interdistsiplinar bilim etishmasligi: lingvistik kompetensiya va IT sohasidagi bilimlarni bir vaqtda egallash zarur.

Muammolarni hal etish yo'llari sifatida quyidagilar tavsiya etiladi: (1) O'zbekiston Respublikasi Terminologiya komissiyasi va IT-sanoat mutaxassislari hamkorligini institutsional jihatdan mustahkamlash; (2) yangi terminlarni lug'atlarga va maktab dasturlariga tezkor kiritish mexanizmini yaratish; (3) raqamli iqtisodiyot terminologiyasi bo'yicha ixtisoslashgan elektron lug'at bazasini tuzish.

XULOSA. Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, raqamli iqtisodiyot terminlarini o'zbek tiliga o'tkazishda yagona universal usul mavjud emas. Har bir termin o'zining lingvistik tuzilishi, semantik hajmi va ijtimoiy tarqalish darajasiga ko'ra

⁷ O'zbekiston Respublikasining "Raqamli aktivlar to'g'risida"gi Qonuni. 2022 yil 28 aprel. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma'lumotlar bazasi.

⁸ Terminologiya komissiyasi (2023). Axborot texnologiyalari sohasidagi tavsiya etilgan o'zbek terminlari ro'yxati. Toshkent: O'zR Prezidenti Administratsiyasi.

individual yondashuvni talab etadi. "Blockchain" va "fintech" kabi terminlar hali standartlashuv jarayonida bo'lsa, "raqamli aktivlar" va "kriptoalyuta" davlat hujjatlarida mustahkamlangan.

Terminologik izchillik va til saroligini ta'minlash uchun lingvistlar, IT-mutaxassislar va davlat organlari o'rtasidagi ko'p qirrali hamkorlik zarur. Maqolaning natijalari terminologiya faniga, tarjimashunoslikka va raqamli huquq sohasidagi lug'atshunoslikka hissa qo'shadi deb umid qilinadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Wüster, E. (1968). *The Machine Tool*. London: Technical Press.
2. Cabré, M. T. (1999). *Terminology: Theory, Methods and Applications*. Amsterdam: John Benjamins.
3. Sager, J. C. (1990). *A Practical Course in Terminology Processing*. Amsterdam: John Benjamins.
4. Mahmudov, N. (2015). *O'zbek terminologiyasi: nazariya va amaliyot*. Toshkent: Fan.
5. Schäffner, C., Bassnett, S. (2019). *Translation and Professional Communication*. London: Routledge.
6. Pym, A. (2010). *Exploring Translation Theories*. London: Routledge.
7. O'zbekiston Respublikasining "Raqamli aktivlar to'g'risida"gi Qonuni. 2022 yil 28 aprel. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma'lumotlar bazasi.
8. Terminologiya komissiyasi (2023). *Axborot texnologiyalari sohasidagi tavsiya etilgan o'zbek terminlari ro'yxati*. Toshkent: O'zR Prezidenti Administratsiyasi.
9. Hojiyev, A. (2002). *O'zbek tilining izohli lug'ati*. Toshkent: O'zbekiston milliy ensiklopediyasi.
10. Abduraxmonov, G'. (2010). *Hozirgi o'zbek adabiy tili*. Toshkent: O'qituvchi.

